

محمد راسخ مهند

نحو زبان فارسی

نگاهی نقشی - رده‌شناختی

فهرست مطالب

۱۱	پیش‌گفتار
۱۹	۱ نقش‌گرایی
۱۹	۱-۱ مقدمه
۲۴	۲-۱ نقش‌گرایی در برابر صورت‌گرایی
۴۵	۳-۱ نقش‌گرایی و رده‌شناسی
۵۰	۴-۱ نقش‌گرایی و زبان‌شناسی پیکره‌ای
۵۲	۵-۱ رویکردهای اصلی در نقش‌گرایی
۷۵	۶-۱ طیف نقش‌گرایی
۷۷	۷-۱ خلاصه
۷۹	۲ تبیین‌های نقشی
۷۹	۱-۲ مقدمه
۸۰	۲-۲ انواع تبیین‌های نقشی
۱۱۰	۳-۲ خلاصه
۱۱۳	۳ گذرایی
۱۱۳	۱-۳ مقدمه
۱۱۵	۲-۳ تعاریف نقشی از گذرایی
۱۳۱	۳-۳ تأثیر گذرایی بر ساخت جمله در فارسی

۳-۴. گذرایی فارسی در سطح کلام
۳-۵. خلاصه

۱۴۶
۱۵۷

۴ ساخت موضوعی

۴-۱. مقدمه
۴-۲. ساخت موضوعی ارجح
۴-۳. جان‌داری و پیوستگی مبتدا
۴-۴. خلاصه

۱۵۹
۱۵۹
۱۶۳
۱۷۵
۱۷۷

۵ توالی کلمات

۵-۱. مقدمه
۵-۲. بررسی توالی کلمات در رده‌شناسی
۵-۳. تبیین پردازشی توالی کلمات
۵-۴. خلاصه

۱۷۹
۱۷۹
۱۸۰
۱۹۴
۲۱۵

۶ بندهای موصولی

۶-۱. مقدمه
۶-۲. ویژگی‌های رده‌شناختی بندهای موصولی
۶-۳. نقش‌های بند موصولی
۶-۴. راهکارهای موصولی‌سازی در زبان فارسی
۶-۵. خروج بند موصولی
۶-۶. خلاصه

۲۱۷
۲۱۷
۲۱۸
۲۲۲
۲۲۵
۲۳۵
۲۵۳

۷ توالی بندهای قیدی

۷-۱. مقدمه
۷-۲. ویژگی‌های بندهای قیدی
۷-۳. توزیع رده‌شناختی بندهای قیدی در زبان‌های مختلف
۷-۴. توالی انواع بندهای قیدی در فارسی
۷-۵. عوامل تعیین‌کننده توالی بندهای قیدی
۷-۶. خلاصه

۲۵۵
۲۵۵
۲۵۷
۲۶۲
۲۶۳
۲۶۶
۲۷۵

۸ توالی گروه‌های حرف‌افزای

۸-۱. مقدمه

۲۷۷
۲۷۷

۸-۲. عوامل مؤثر بر توالی گروه‌های حرف‌افزای
۸-۳. خلاصه

۲۷۹
۳۰۲

۹ توالی صفات

۹-۱. مقدمه
۹-۲. صفت
۹-۳. توالی صفت‌ها
۹-۴. خلاصه

۳۰۵
۳۰۵
۳۰۵
۳۱۷
۳۳۲

۱۰ قلب نحوی و پس‌آیندسازی

۱۰-۱. مقدمه
۱۰-۲. قلب نحوی
۱۰-۳. پس‌آیندسازی
۱۰-۴. خلاصه

۳۳۳
۳۳۳
۳۳۳
۳۶۱
۳۷۵

۱۱ نمونه‌هایی دیگر از تبیین‌های نقشی در فارسی

۱۱-۱. مقدمه
۱۱-۲. حذف به قرینه
۱۱-۳. مطابقه
۱۱-۴. تعیین مقوله‌ی مصدر
۱۱-۵. افعال دوگانه
۱۱-۶. پیش‌فعل‌ها
۱۱-۷. خلاصه

۳۷۷
۳۷۷
۳۷۷
۳۸۵
۳۹۹
۴۱۶
۴۲۹
۴۳۲

۱۲ جمع‌بندی

منابع
واژه‌نامه‌ی فارسی-انگلیسی
نمایه

۴۳۳
۴۳۷
۴۶۱
۴۶۷

بازی علم ماهیتاً بی انتهاست
 (کارل پوپر، به نقل از گیوون ۲۰۰۱، ص XVII).

پیش گفتار

زبان‌شناسی بدون دنبال کردن نظریه‌ای خاص، در سطح توصیف باقی می‌ماند. اما برای رسیدن به تبیین، یعنی پاسخ به چرایی، نظریه لازم است. در این راستا، از سه رویکرد زبان‌شناختی غالب و رایج، که هر یک مجموعه‌ای است از نظریه‌های مرتبط، می‌توان نام برد: زبان‌شناسی صورت‌گرا، زبان‌شناسی نقش‌گرا و زبان‌شناسی شناختی (دبیرمقدم ۱۳۸۳ الف: فصل اول). البته بسیاری از زبان‌شناسان زبان‌شناسی نقش‌گرا و زبان‌شناسی شناختی را در زیر چتر واحد نقش‌گرایی (باتلر ۲۰۰۳) یا زبان‌شناسی کاربردینیا (بایی ۲۰۱۰) قرار می‌دهند. نظریه‌های توصیفی چارچوب‌هایی هستند که بر اساس آن‌ها چگونگی زبان‌ها توصیف می‌شوند، اما نظریه‌های تبیینی، چارچوب‌هایی برای پاسخ به چرایی در زبان‌اند. مثلاً دستور ساخت‌گرای آمریکایی چارچوبی توصیفی بود و هدف آن توصیف چگونگی زبان‌ها بود؛ اما دستور زایشی نظریه‌ای تبیینی است، یعنی دنبال این پرسش است که چرا زبان‌ها این‌گونه‌اند. توصیف دستور یک زبان می‌تواند مستقل از تبیین وجود داشته باشد، زیرا این‌ها دو سطح متفاوت‌اند. اما امروزه دیدگاه‌های صورت‌گرا، نقش‌گرا و شناختی با تبیین عجین هستند و توصیف را راهی مقدماتی

۱۳۸۲	کتابخانه ملی و اسناد ملی	۱۳۸۲	کتابخانه ملی و اسناد ملی
۱۳۸۳	کتابخانه ملی و اسناد ملی	۱۳۸۳	کتابخانه ملی و اسناد ملی
۱۳۸۴	کتابخانه ملی و اسناد ملی	۱۳۸۴	کتابخانه ملی و اسناد ملی
۱۳۸۵	کتابخانه ملی و اسناد ملی	۱۳۸۵	کتابخانه ملی و اسناد ملی
۱۳۸۶	کتابخانه ملی و اسناد ملی	۱۳۸۶	کتابخانه ملی و اسناد ملی
۱۳۸۷	کتابخانه ملی و اسناد ملی	۱۳۸۷	کتابخانه ملی و اسناد ملی
۱۳۸۸	کتابخانه ملی و اسناد ملی	۱۳۸۸	کتابخانه ملی و اسناد ملی
۱۳۸۹	کتابخانه ملی و اسناد ملی	۱۳۸۹	کتابخانه ملی و اسناد ملی
۱۳۹۰	کتابخانه ملی و اسناد ملی	۱۳۹۰	کتابخانه ملی و اسناد ملی
۱۳۹۱	کتابخانه ملی و اسناد ملی	۱۳۹۱	کتابخانه ملی و اسناد ملی
۱۳۹۲	کتابخانه ملی و اسناد ملی	۱۳۹۲	کتابخانه ملی و اسناد ملی
۱۳۹۳	کتابخانه ملی و اسناد ملی	۱۳۹۳	کتابخانه ملی و اسناد ملی
۱۳۹۴	کتابخانه ملی و اسناد ملی	۱۳۹۴	کتابخانه ملی و اسناد ملی
۱۳۹۵	کتابخانه ملی و اسناد ملی	۱۳۹۵	کتابخانه ملی و اسناد ملی
۱۳۹۶	کتابخانه ملی و اسناد ملی	۱۳۹۶	کتابخانه ملی و اسناد ملی
۱۳۹۷	کتابخانه ملی و اسناد ملی	۱۳۹۷	کتابخانه ملی و اسناد ملی
۱۳۹۸	کتابخانه ملی و اسناد ملی	۱۳۹۸	کتابخانه ملی و اسناد ملی
۱۳۹۹	کتابخانه ملی و اسناد ملی	۱۳۹۹	کتابخانه ملی و اسناد ملی
۱۴۰۰	کتابخانه ملی و اسناد ملی	۱۴۰۰	کتابخانه ملی و اسناد ملی